

A BÖLCSELET TAGADÁSA . . .

Irta: ALTENAU PÁL (Budapest)

Magyarországon nincs bölcselet: állapítottuk meg a *Korunk* októberi számában. S annál csodálatosabb, hogy akadnak, akik ezt a szemis is sokalják, még hozzá „osztályharcos” alapon. Megszoktuk, hogyha valaki akár tényeiben, akár elméletében a marxizmust támadni akarja, hogy meghallgatásra találjon, balról támad. Troztkij csinálta ezt az iskolát és ebbe jártak Korsch, a KAPD, újabban Leon Blum és a brünniek. Magyarországon is akadtak hívei ennek az iskolának: azok ezek, akiknek tolla itthon készséggel szolgál, külföldön pedig radikalizmusukban nem ismernek „határokat”.

Pedig éppen, hogy bizonyos határok játszák itt a főzerepet. Mert a cél azoknak az ideológiai befolyásolása, akik a határokon túl vannak s nem érik el őket azok a fizikai eszközök, melyek eddig az uralkodó osztály elleni elmélet kialakulását hatályosan megakadályozták. Meg kell tehát ugyanezt kísérelni „baloldalisággal”, amely azt diktálja, hogy nincs többé szükség elméletre, a frontok kialakultak, nincs munka és intellektuel, sehol a világon, aki tettben-lélekben ne 100%-os marxista volna, s mivel „az eszmeterjesztés optimális hatásikja”: „az anyagi, egzisztenciális valóság”, — filozófia helyett fegyvert adjatok a kézbe. Vagy ha ezek a kezek mégis csodálatos módon nem nagyon kapcsolódnának a fegyverek után, meg kell találni az optimális hatásikot a footballpályán égőpirosra festett labdával, vagy a detektivregény-irodalomban, hiszen a fontos az, hogy szórakoztatók legyünk és ne okozunk „közönségünknek” „ásítást”. A mi egyetlen célunk tudvalevőleg a negyedik rend mulattatása, el tehát a filozófiával, amely iránt „az érdeklődés egyáltalában kiveszőben van.”

Bármennyire is hivatkozunk azonban Engelsre, könnyen lelepleződik, hogy a filozófiának ez a felfogása nem az Engelsé, hanem az *F. A Lange*-é. Ha a filozófia nem tudomány, ha „nincsen önmagából, akár ellentétékben, akár egyenes vonalban fejlődő filozófia, hanem csak filozófáló férfiak vannak, akik tanításaikkal egyetemben koruk gyermekei” (*Geschichte des Materialismus*, I.), akkor természetesen a filozófia csak szórakozás, játék, mint valami regény, vagy költemény. Akkor a filozófia nem tudomány, hanem művészeti alkotás s ebben az esetben lehet érvelni úgy, hogy a műélvezet után áhító dolgozóknak helyesebb a könnyebb, szórakoztatóbb, kevésbé fárasztó műveket ajánlani, mint a nehéz, meggondolkoztató, száraz, filozofeti rendszereket. Engelsnek azonban, akár tetszik, akár nem, nem ez az álláspontja. „Egyáltalán nem arról van szó, hogy ama (a filozófia története) két évezredének gondolattartalmát egyszerűen elveszünk, hanem arról, hogy bíráljuk, hogy a hamis, de magára az illető korra és fejlődési fokára elkerülhetetlen idealista formákban nyert eredményeket kihámozzuk ebből a mulandó formából” — (a *Naturdialektikában*, 380. l.) és máshol (*Antidürring*) meg is jelöli ezeket az eredményeket a formális logikában és dialektikában. Ama bizonyos gyermekbetegségben szenvedő kartársainknak ez azután elég is arra, hogy diadalmasan megállapítsák: „A modern polgári bölcseleti rendszerekre pedig kár is lenne sok szót vesztegetnünk; untig igazolást nyert, hogy lényegében semmi újat nem produkáltak”. Nos, mi úgy véljük, hogy mégse ártott volna pár szót szólni. Pl. egyrészt arról, hogy nem Engels volt az, aki a filozófiát elparentálta, hanem — *Feuerbach*, aki szerint „végeredmény-

ben odáig kell jutnunk, hogy az embert tegyük a filozófia dolgává és hogy magát a filozófiát megszüntessék, mert csak akkor lesz a filozófia az emberiség ügye, ha megszűnt filozófia lenni.“ (*Wider den Dualismus von Leib und Seele*, 413. l.), — másrészt arról, hogy azok a bizonyos polgári bölceleti rendszerek, amelyek bizonyára szerzőnk szeme előtt lebegnek, ugyanazon a véleményen vannak, mint Engels, hogy „minden más felolvad a természet és történelem pozitív tudományába“ (*Antidühring* 11. l.), — azzal a különbséggel, hogy e pozitív tudományokkal szembeállítva a filozófia tudományát, az nem a formális logikából és dialektikából, — hanem a formális logikából és ismeretelméletből áll. S ezzel könnyen ki lehetne mutatni azt is, hogy ezek a polgári filozófusok radikálisabbak (és valóban azok is a fenti gyermekbetegség értelmében) Engelsnél, mert hiszen az ismeretelmélet tárgya csupán a megismerés lehetősége és határai, míg a dialektika „a természet, emberi társadalom és gondolkodás általános mozgás- és fejlődés-törvényeinek a tudománya“ (*Antidühring* 144. l.); s ehhez a Naturdialektikában még szükségesnek tartja azt is megjegyezni, hogy a fenti gondolkodás tudománya: „történelmi tudomány, az emberi gondolkodás történelmi fejlődéséről szóló tudomány.“ (190. l.) A materialista dialektikában, ami tudniillik „megmarad“ a filozófiából, tehát benne van természettudomány, közgazdaságtan, szociológia, történelem, filozófiatörténet, stb., stb., azaz az összes eddigi tudományok. Hogy ez már nem a régi értelemben vett filozófia? Persze, hogy nem! Az a filozófia csak fogalomtudomány mert lenni, azaz rendszerezte az egyes speciális tudományágak alapfogalmait s ezzel úgy látszott, hogy a tudományok fölött áll, a tudományok tudománya lett. Ezzel szemben a dialektikus materializmusnak, mint maradék-filozófiának a viszonya az egyes tudományágakhoz az azonosság és ellentétesség viszonya. A dialektikában benne van minden speciális tudományág és minden tudományágban benne van a dialektika. A filozófia fogalma tehát nem szűkül, hanem kitágul, a filozófia nem megszűnik, hanem megváltozik.

A filozófia tagadása azonban eddig a pontig talán ártatlan mulatság volt; de a balodaliság álarcában határozott ellenforradalmi támadás rejlik, ha azt állítjuk, hogy a modern polgári bölceleti rendszerek semmi újat nem produkáltak. „A filozófia az osztályharcok ideológiai kisérijelensége, — írja *Mehring* (*Zur Geschichte der Philosophie*, 25. l.) — egyike azoknak az ideológiai formáknak, amelyekben az emberek ezeknek a harcoknak tudatára jönnek és azokat megvívják... Csak az osztályharcok történetéből esik választó és megkülönböztető fény a filozófiai rendszerek látszólag áthatolhatatlan tömkelegére...“ Elképzelhető-e ezek után, hogy az a polgárság, amely eddig a történelemben soha nem látott arányokban és kétségbeeséssel vivja harcát a feltörekvő osztályok ellen uralma és rendszere fennmaradásáért, filozófusait átengedné szórakoztató üres játszadozásnak és nem venné igénybe őket, hogy uralmukat, azok új formáit és az új formák létjogosultságát igazolják? És nem látjuk-e azokat az erőfeszítéseket, amelyeket a polgári gondolkodók elkövetnek, hogy lehetségessé tegyék a lehetetlent: hogy bizonyítsák a fennálló rendszer örökkévalóságát? Gondoljunk csak a modern német értékelméletre, a marburgi-iskolára, az existenciától függetlenített érvénytanra, a normatív öntudat elméletére... Vagy még közelebbről, gondoljunk a fasiszta dialektikus ideáлизmusra, a német fajelméletre, a naturalista történelemszemléletre, *Spamm* universalizmusára, *Forsthoff* totalizmusára, *Ucküll* biológizmusára, stb., stb. Önmagát (vagy inkább osztályát) csalja meg az, aki ezekben az elméletek-

ben régi gondolatrendszer felmelegítését, variációit látja, nem pedig az osztályharc új fázisának új filozófiai kifejezését, — a polgárság önelmentmondásnélküliségét, örökérvényűségét, feltétlen megbonthatatlan-ságát, minden mást maga alá rendelését hirdető ideológiai fegyvereit. Mit tartsunk tehát arról, aki azt kívánja tőlünk, hogy behódoljunk ezeknek a fegyvereknek és ne vegyük fel velük a harcot, ne leplezzük le lényegüket és funkcióikat, — esetleg még nehezebb és „unalmasabb“, könyvekben, mint a kivételeknek feltüntetett Antidühhing vagy a Materialismus und Empiriokratizismus? Még akkor is, sőt akkor annál inkább, ha „a negyedik rendből hiányzik a filozófiai érdeklődés és az u. n. művelt rétegeknél is háttérbe szorul?“

BUCSU TRENCNIK MIHÁLYTÓL

Irta: ERDŐHAZI HUGÓ

Szerette őt a fű és hullámzó mező,
a határ lepkéje volt, hogy fáról-fára
szállt, a messze dombokról úgy gurult
hazafelé a széllel, mint rongylapdája.
Elmondom róla most, hogy Várföldön lakott
rosszgyomrú szellérek között, —
hogy nyár égette a kalászos okos fejét,
kilenc évet számlált rája anyja,
ki nem sirt, hogy most meghalt,
csak egy fáradtszárnyú veréb röptét
figyelte, ő száll ott, ott megy el a Miska,
fölpuffadt arcát ott viszi a kövér
felhő, kék szemei szétfolynak az égen,
vajjon merre kiált most zsiros kenyérért;
az iskolában szűk volt neki a pad,
nagy mezők között lakott
és zöldhátú dombok felett rikoitozott,
elmondom róla, hogy sokat szenvedett
kilenc év alatt és ha aludt,
salétromvirág borult szőke fejére —
reggel kakással ébredt, gyümölcsfák
ágaival ölelkezett, vadalma ízével
indult napi útjára,
most, hogy halott a Miska, gyerekek,
menjetek a várföldi szellérházak közé
és keressétek meg a szenvedésbe borult
anyát, ezért hálás lesz nektek, —
a határmenti táj fái alatt keressétek
Miska hangját, ő itt maradt azért,
mert örök élete a földben,
hol alszik és álmodik a földről,
vadalmák ízéről, a meséről:
élt egyszer egy Trencsik Mihály,
éjjel mindig izzadt, nappal koplalt
és örült, mint a virágok és az állatok
szélfedelű mezőkön
és csókot rejtegető bokrok alatt...